

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, доцента Сірохи Дмитра Ігоровича на дисертацію Лашутіна Сергія Олександровича на тему: «Єдність та диференціація трудових відносин працівників прокуратури України», представлену на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах розвитку України питання підвищення ефективності правового регулювання трудових відносин працівників прокуратури набуває особливого значення. Це зумовлено не лише специфікою функцій, що виконує прокуратура, але й триваючими реформами законодавства, у тому числі які відбуваються під впливом інтеграційних процесів із Європейським Союзом та які поступово змінюють правовий статус працівника прокуратури в Україні. Сучасні виклики, зокрема забезпечення верховенства права, протидія корупції та посилення незалежності прокуратури, вимагають належного нормативного забезпечення статусу її працівників. Чітка та комплексна правова регламентація є необхідною умовою ефективної діяльності прокуратури, оскільки вона безпосередньо впливає на якість правосуддя, реалізацію прав і свобод людини, а також формує довіру суспільства до всієї правоохоронної системи. Крім того, запровадження воєнного стану в Україні та пов'язані з ним надзвичайні обставини праці працівників прокуратури висувають нові вимоги до законодавчого забезпечення їх трудових прав. Особливої уваги набуває питання диференціації трудових правовідносин, включаючи надання додаткових гарантій тим працівникам, які здійснюють свої повноваження в умовах підвищеного ризику, навантаження та професійної відповідальності. Саме тому, як і будь-яка професійна діяльність, діяльність працівників прокуратури вимагає належної правової регламентації їх трудових прав, обов'язків, гарантій та відповідальності, що й визначає необхідність системного підходу до єдності та диференціації таких відносин. Важливим є

також врахування позитивного міжнародного досвіду, що може сприяти покращенню трудового законодавства в Україні, особливо з урахуванням євроінтеграційних процесів. Вирішення зазначених проблем є важливим чинником для подальшого розвитку як інституту прокуратури, так і трудового права в цілому.

З огляду на зазначене, актуальність та своєчасність дисертаційного дослідження Лашутіна Сергія Олександровича на тему: «Єдність та диференціація трудових відносин працівників прокуратури України» не викликає сумнівів, адже його результати дозволять вирішити низку проблем практичного та теоретичного характеру в окресленій сфері.

Наукова обґрунтованість положень, сформульованих у дисертації засвідчується ґрунтовним опрацюванням дисертантом значного обсягу нормативних джерел, аналізом наукових позицій, а також детальним і логічним викладом матеріалу. Слід відзначити чітко виражений науковий підхід, розроблені автором дефініції, порівняння категорій, що дозволило йому аргументовано визначити власну позицію щодо багатьох дискусійних проблем. Сергій Лашутін використав комплекс загальнонаукових та спеціально-наукових методів, що дозволило йому всебічно дослідити поставлену проблему. Особливо слід відзначити ефективність застосування формально-юридичного методу, що допомогло дисертанту розробити пропозиції з удосконалення чинного трудового законодавства, зокрема щодо спеціальної трудової правосуб'єктності працівників прокуратури.

Методологічні засади дослідження демонструють належний рівень володіння автором методами наукового пізнання. Зокрема, застосування системно-структурного методу сприяло автору у визначенні критеріїв диференціації трудових відносин, а діалектичний метод дозволив автору дослідити єдність і диференціацію у їх взаємозв'язку та розвитку. Порівняльно-правовий метод також успішно використано для аналізу міжнародного досвіду регулювання трудових відносин працівників прокуратури, що надало роботі додаткової наукової цінності.

У цілому комплексний підхід до використання методів дослідження дав змогу всебічно розглянути сучасний стан регулювання трудових відносин працівників прокуратури України.

Варто відзначити, що робота відповідає сучасним науковим програмам, планам та темам. Дисертаційне дослідження узгоджується з Національною стратегією у сфері прав людини, затвердженою Указом Президента України від 25.08.2015 № 501, Цілями сталого розвитку України на період до 2030 року, затвердженими Указом Президента України від 30.09.2019 № 722, пріоритетними напрямками фундаментальних і прикладних наукових досліджень у галузі права, які визначені в Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021-2025 роки, схваленій постановою загальних зборів НАПрН України від 26.03.2021 № 12-21.

Наукова новизна наукових положень та результатів сформульованих у дисертації полягає в тому, що рецензована робота є першим комплексним дослідженням правового регулювання єдності та диференціації трудових відносин працівників прокуратури на основі чого автору вдалося розробити пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення загального та спеціального законодавства, норми якого спрямовані на регулювання суспільних відносин у відповідній сфері. Дисертантом сформульовано низку нових наукових положень і висновків.

Так, заслуговує на увагу комплексний підхід дисертанта до визначення поняття «єдність та диференціація правового регулювання трудових відносин працівників прокуратури». Автор наголошує, що цей термін «відображає насамперед принцип, вихідну засаду правового регулювання трудових відносин працівників прокуратури, яка полягає у тісному та нерозривному поєднанні таких тенденцій правового регулювання трудових відносин працівників прокуратури, як його розвиток та формування, що ґрунтується на єдиних стандартах і трудових гарантіях, та водночас враховує особливості правового статусу працівника прокуратури, специфіку його умов праці, додаткових обмежень, які він зобов'язаний зазнавати у зв'язку зі своєю

професійною діяльністю, встановлення додаткових гарантій як компенсацій за зазначені обмеження, що здійснюються у рамках дотримання принципу рівності та недискримінації» (с. 34 дис.).

Цікавим є визначення дисертантом поняття «трудова правосуб'єктність працівника прокуратури» як «правової здатності фізичної особи, яка проявляється у її спроможності (можливості) бути носієм трудових прав та обов'язків, своїми діями реалізувати їх, вступаючи у трудові відносини, а також нести відповідальність за порушення трудового законодавства та заподіяну шкоду у рамках трудових і тісно пов'язаних із ними відносин (вирішення індивідуальних та колективних трудових спорів, захист своїх професійних прав, об'єднання щодо захисту відповідних прав тощо)» (с. 80).

Погоджуємось з автором у тому, що проявом диференціації у правовому регулюванні трудових відносин працівників прокуратури є: «1) наявність, крім загальної, спеціальної правоспроможності набувати та реалізовувати спеціальний обсяг трудових прав, яка формується як результат активних дій фізичної особи, спрямованих на набуття певних компетентностей та особливостей загального правового статусу щодо громадянства України, вищої юридичної освіти, володіння державною мовою відповідно до рівня, визначеного Національною комісією зі стандартів державної мови, а також проходження базової загальновійськової підготовки або військової служби, дотримання вимог щодо несумісності, наявність стажу роботи в галузі права (залежно від посади), а також надалі на підтвердження необхідних навичок, знань, вмінь, а також особистісних рис шляхом проходження відповідних адміністративних процедур добору. Наведена особливість характеризує спеціальну трудову правосуб'єктність працівників прокуратури, яка є наслідком негативної диференціації – дотримання підвищених вимог до кандидата на посаду, наявність додаткових обмежень у зв'язку з реалізацією права на працю саме на зазначеній посаді» (с. 85 дис.).

Автор вдало, аналізуючи законодавче регулювання відповідальності працівників прокуратури, підкреслює, що підстави притягнення їх до

дисциплінарної відповідальності доцільно розподілити на три види: 1) публічно-правові підстави; 2) морально-етичні підстави; 3) загальнотрудові підстави (с. 130 дис.).

Крім того, дисертант вдало зауважує, що диференціація у правовому регулюванні виникнення трудових відносин працівників прокуратури України обумовлена насамперед «інтеграцією у визначеному інституті трудового законодавства адміністративно-правового елементу, необхідного для забезпечення захисту та охорони публічно-правового інтересу. При виникненні трудових відносин проявом диференціації є не просте укладення трудового договору, а необхідність встановлення цілого фактичного складу – акта про призначення на посаду (рішення про призначення на посаду) та прийняття відповідної присяги. Водночас законодавством визначається ціла низка підвищених (у порівнянні з іншими категоріями працівників) вимог до працівника прокуратури. Йдеться про його освіту, володіння державною мовою, вимоги щодо несумісності, моральних, ділових та інших якостей, а також стосовно факту проходження відповідних організаційно-правових форм підтвердження компетентних якостей кандидата на посаду (теоретичних знань та практичних навичок) у вигляді конкурсу на посаду державної служби та добору кандидатів на посаду прокурора» (с. 184-185 дис.).

Робота містить чимало й інших цікавих, як з теоретичної так і практичної точок зору пропозицій та зауважень.

Практичне значення дисертації полягає в тому, що її висновки та пропозиції можуть бути використані в нормотворчій діяльності, правозастосовній практиці органів прокуратури, а також у навчальному процесі при викладанні навчальної дисципліни «Трудове право», підготовці робочих програм і планів, написанні підручників, навчальних посібників, курсів лекцій, а також у науково-дослідницькій роботі студентів, слухачів і курсантів.

Повнота викладення наукових положень, висновків і результатів в опублікованих працях. Анотація дисертації відповідає її змісту та повністю

відображає основні положення і результати дослідження. Основні результати дослідження висвітлено у чотирьох наукових статтях, опублікованих у фахових наукових виданнях України, а також у трьох тезах доповідей, які висвітлювались на всеукраїнських науково-практичних конференціях. Це свідчить про належну апробацію дисертаційного матеріалу та належний рівень академічної доброчесності.

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація Лашутіна Сергія Олександровича виконана автором самостійно, сформульовані в ньому положення, висновки та пропозиції обґрунтовані на основі особистих досліджень та практичної діяльності здобувачки. Дисертація відповідає спеціальності 081 – Право та вимогам, визначеним Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, а також Порядком присудження ступеня доктора філософії, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Разом із тим, рецензована робота має низку недоліків і окремих упущень. У ній наявні **твердження, що потребують додаткової аргументації**, а деякі висновки – розширеного пояснення:

1. Позитивним є те, що автор у змісті дисертації досліджує стан нормативно-правового забезпечення трудових відносин працівників прокуратури України, розкриває специфіку застосування єдності та диференціації правового регулювання виникнення, зміни та припинення трудових відносин працівників прокуратури України, визначає особливості правового регулювання їх робочого часу та часу відпочинку, дисциплінарної та інших видів відповідальності та розглядає багато інших складових регулювання їх діяльності. Також автор неодноразово наголошує на важливості оплати праці як складової умов праці працівників прокуратури та важливій гарантії виконання ними своїх трудових обов'язків. Водночас, у роботі детально система оплати праці прокурорів як складова диференціації не розглядається. На нашу думку, враховуючи складність цього питання, а

також важливість забезпечення належної оплати праці для ефективної діяльності прокуратури, розкриттю питань диференціації правового регулювання оплати праці працівників прокуратури доцільно було приділити окрему увагу.

2. У роботі поза увагою автора залишились питання визначення практичної ефективності окремих норм чинного законодавства, що регулює трудові відносини працівників прокуратури. Для більш глибокого обґрунтування теоретичних положень було б доцільним доповнити виклад конкретними статистичними даними, результатами аналітики або прикладами судової практики, які б відображали реальну ситуацію із застосуванням відповідних норм на практиці. Включення таких прикладів істотно підсилює не лише емпіричну основу дослідження, а й сприяє точнішій ідентифікації проблем, які виникають у сфері правового регулювання трудових відносин працівників прокуратури, що, своєю чергою, дозволяє більш аргументовано сформулювати напрями реформування законодавства.

3. У дисертаційній роботі автором слушно звернено увагу на те, що в умовах збройної агресії проти України та інших надзвичайних ситуацій особливо актуальним є питання реформування форм зайнятості та режимів робочого часу, які б відповідали потребам як роботодавців, так і працівників (с. 150 дис). Водночас, в окремих випадках у практиці мають місце обмеження у застосуванні дистанційної праці для працівників державних органів і державного сектору економіки. Це породжує низку запитань, зокрема: чи є такі обмеження правомірними, як вони співвідносяться з положеннями ч. 2 ст. 1 Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15 березня 2022 року № 2136-IX? На наш погляд, автору слід було б провести детальний аналіз практики застосування таких обмежень стосовно працівників органів прокуратури, розкрити зміст відповідних обмежень, визначити можливі випадки впровадження дистанційної роботи, гнучкого графіка або інших форм нестандартної зайнятості для працівників прокуратури, що дозволило б поглибити розуміння законодавчих механізмів

забезпечення балансу між ефективністю публічної служби та правами працівників.

4. Досліджуючи зарубіжний досвід правового регулювання трудових відносин працівників прокуратури (підрозділ 3.2), автор акцентує увагу на доцільності врахування позитивної міжнародної практики в процесі удосконалення національного законодавства. Водночас такий науковий аналіз здебільшого зводиться до загальних висновків щодо напрямків удосконалення і порівняльних характеристик у відповідній сфері. Для посилення прикладного потенціалу дослідження доцільним було б, окрім загальних пропозицій, навести диспозиції конкретних змін до положень профільного законодавства України (зокрема, Закону України «Про прокуратуру»), які б враховували найкращі міжнародні практики. Таке нормативне моделювання надало б роботі додаткової глибини та практичної спрямованості.

5. У роботі сформульовано цікаві пропозиції щодо прийняття законів України «Про професійне самоврядування працівників прокуратури» та «Про професійне навчання і підвищення кваліфікації працівників прокуратури». Однак ці ініціативи не отримали достатнього аналітичного обґрунтування у змісті роботи. Зокрема, не розкрито, яку саме структуру, повноваження, функції та правові гарантії пропонується закріпити в згаданих законопроектах, а також не проаналізовано можливі ризики надмірного регулювання або дублювання вже існуючих норм. Зазначені положення потребують додаткової уваги під час прилюдного захисту дисертації.

Дані зауваження, які в певній мірі носять характер побажань, не впливають на загальну позитивну оцінку якості виконаної роботи. Теоретичні результати й наукові положення, які містяться в даній дисертації, характеризуються єдністю змісту і свідчать про особистий вклад здобувача в юридичну науку.

Підсумовуючи, слід зробити висновок, що дисертація Лашутіна Сергія Олександровича на тему: «Єдність та диференціація трудових відносин працівників прокуратури України» є завершеною кваліфікаційною науковою

роботою, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують наукове завдання, що має істотне значення для науки трудового права.

Загальний висновок. Аналіз тексту дисертації свідчить про відсутність порушення автором вимог академічної доброчесності. У роботі наявні посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримано вимоги норм законодавства про авторське право; надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

На підставі викладеного, вважаємо, що дисертаційна робота Лашутіна Сергія Олександровича, що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» є завершеною працею, повністю відповідає вимогам спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право».

Офіційний опонент:

**доцент кафедри трудового права та права
соціального забезпечення Київського національного
університету імені Тараса Шевченка
доктор юридичних наук, доцент**

Дмитро СІРОХА

ПІДПИС ЗАСВІДОЧУЮ
ВЧЕНИЙ СЕКРЕТАР
КАРАУЛЬНА
05.04

